

ปัญหาข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่ขัดด้วยกฎหมาย ในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ*

ศิริพร โกวิท¹

(วันที่รับบทความ: 17 พฤศจิกายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 29 ธันวาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2566)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์ มาตรการ และแนวทางการควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย 2) เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมและขัดด้วยกฎหมายในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้แทนของรัฐ ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน หากไม่ได้เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชน การออกนอกพื้นที่หรือนอกเหนือจากเวลาราชการ การพกพาอาวุธปืนติดตัวของเจ้าหน้าที่ ก็ไม่มีหลักการและเหตุผลทางกฎหมายที่จะเป็นข้อสนับสนุนได้ 2) มาตรการทางกฎหมายควรมีความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละหน่วย หากไม่มีหน้าที่โดยตรงในการสืบสวน สอบสวน ป้องกันปราบปราม จับกุม หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ระดับสิทธิและการคุ้มครองในกรณีมีและใช้อาวุธปืน การพกพาอาวุธปืนก็ไม่มี ความจำเป็นต่องานในหน้าที่รับผิดชอบ ไม่มีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจรายนั้นจะพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ 3) แนวทางการปฏิบัติเพื่อการพกพาอาวุธปืนที่ขัดด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ การติดกล้องประจำกายเพื่อบันทึกภาพและเสียงขณะปฏิบัติหน้าที่ ต้องมีการฝึกอบรมเพื่อความชำนาญในการใช้อาวุธปืนอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบอาวุธปืนประจำกายของตำรวจแต่ละนายว่าพร้อมสำหรับการใช้งาน การควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ตรวจสอบประวัติการทำงาน ความประพฤติ การควบคุมอารมณ์ เจ้าหน้าที่ตำรวจนายใดมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม ก็ต้องไม่อนุญาตให้พกพาอาวุธปืน เป็นการพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายบุคคล

คำสำคัญ: การพกพาอาวุธปืน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ

* บทความวิจัยโรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2566

¹ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, E-mail: sipornkowitz@gmail.com

The Legal Problems and Guidelines Related to the Legality of Carrying Firearms by Police Officers*

Siporn Kowit¹

(Received: November 17, 2023; Revised: December 29, 2023; Accepted: December 30, 2023)

Abstract

The purposes of this research were to study 1) to study of the legal problems, criteria, measures and guidelines for the control of carrying firearms by police officers; and 2) to get of the offer appropriate guidelines for the legality of carrying firearms by police officers. A qualitative method was used for data analysis including document research, in-depth interviews 17 key informant and content analysis.

The research findings show that: 1) Police officers are representatives of the state who protect the rights of the people; if they do not perform their duties for the benefit of the people, leave the official building or are off duty, there is no legal basis or justification for carrying firearms 2) Legislation should clearly define the scope of police officers' powers and responsibilities and the carrying of firearms is not required unless there is a direct responsibility to investigate, prevent, or combat crime and protect the public. The scope of authority and protection afforded by the carrying of firearms is unnecessary because police officers are not required to carry firearms as part of their official duties, and 3) The guidelines for carrying a police officer's firearm should include the following: installation of a body camera to record audio and video while on duty; requirement of regular firearms training; verification of the readiness of each police firearm; review of work history and conduct by a supervisor subject to hierarchical oversight; and exercise of emotional control. If a police officer does not meet these qualifications, they may not carry firearms. The risk of using a firearm and causing harm depends on the individual's suitability.

Keywords: Carrying Firearms, Police Officers

* Research Article from Royal Police Cadet Academy, 2023

¹ Royal Police Cadet Academy, E-mail: sipornkowit@gmail.com

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

อาวุธปืน เป็นอาวุธโดยสภาพที่มีอานุภาพร้ายแรง เป็นเครื่องมือที่ผู้กระทำความผิดนำมาใช้ในการก่ออาชญากรรมร้ายแรง เช่น การกระทำความผิดต่อชีวิตร่างกาย ฆ่า ทำร้ายร่างกาย หรือกระทำความผิดต่อทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โดยมีหรือใช้อาวุธปืน เนื่องจากวิวัฒนาการของอาวุธปืนในปัจจุบัน มีการพัฒนาเป็นรูปแบบและขนาดต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการใช้งานและพกพา จากข้อมูลขององค์การระหว่างประเทศด้านการวางแผนและนโยบายป้องกันการบาดเจ็บ (International Firearm Injury Prevention and Policy) พบว่า ในแต่ละวัน ทั่วโลกมีการใช้ปืนเพื่อก่ออาชญากรรมต่อผู้คนจำนวนมาก โดยมีสถิติการตายและได้รับบาดเจ็บด้วยความรุนแรงจากอาวุธปืนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (Netthatt, 2020) ในขณะเดียวกันอาวุธปืนก็เป็นเครื่องมือที่จำเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นอาวุธประจำกายในการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันปราบปราม และรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนในมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการมี การใช้ และการพกพาอาวุธปืน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการมีและใช้อาวุธปืน คือเพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและบุคคลอื่น โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เสียหาย หรือความหวาดกลัวต่อผู้อื่น

การมี การใช้ และการพกพาอาวุธปืนของประชาชน ต้องได้รับอนุญาตในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การซื้ออาวุธปืน ทั้งนี้ คุณสมบัติและเงื่อนไขในการอนุญาตต่าง ๆ เกี่ยวกับอาวุธปืนนั้น เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2590 บัญญัติไว้ในกรณีของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น อาวุธปืนประจำกายที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ มีทั้งที่เป็นอาวุธปืนของทางราชการ และอาวุธปืนของส่วนตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นั้นเอง เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจพกพาอาวุธปืนไปในปฏิบัติหน้าที่ หลายครั้งถูกตั้งข้อสงสัยว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นสามารถพกพาอาวุธปืนติดตัวไปได้ทุกที่ตลอดเวลาเลยหรือไม่ การพกพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ โดยเปิดเผย หรือโดยไม่มีเหตุสมควร และไม่ได้อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ จะมีความผิดตามกฎหมายหรือไม่ (Kaewto, 2017)

ผู้วิจัยเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อาวุธปืนเป็นอาวุธประจำกาย การพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความมั่นใจว่า ในการปฏิบัติทุกขั้นตอนนั้นชอบด้วยกฎหมาย (Noito, 2013) จึงควรมีการศึกษารวบรวมกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน ชอบด้วยกฎหมาย (Eakkanthanakom, 2014) และสอบถามความคิดเห็น ทักษะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอความเห็นทางกฎหมาย ที่บังคับใช้อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์ มาตรการ และแนวทางการควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญยิ่งในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ลักษณะหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจคือเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agency) ซึ่งเป็นผู้ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้อยู่ภายใต้กรอบหรือระเบียบที่ สังคมนั้น ๆ กำหนดให้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่กันอย่างเป็นปกติสุข หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นผู้ปกป้องรักษามิให้กฎหมายของสังคมถูกละเมิด และทำให้เกิดความปลอดภัยในสังคม

หน้าที่ของตำรวจโดยทั่วไปได้ถูกกำหนดขึ้นตั้งแต่เริ่มมีกิจการตำรวจและเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตามกาลเวลา ตามยุคสมัยและมีการพิจารณาใช้อำนาจหน้าที่ตามลำดับจนกระทั่งในปัจจุบันนี้หน้าที่ของตำรวจมีอยู่ 8 ประการ คือ

1. การป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention) คือการปฏิบัติใด ๆ ก็ตามในขอบเขต อำนาจหน้าที่อื่นที่จะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อมุ่งประโยชน์ต่อผลในด้านการตัดโอกาส ชัดขวางมิให้เกิดการกระทำความผิด หรือเพื่อขจัดพฤติกรรมอันอาจเป็นภัยต่อสังคมมิให้เกิดขึ้นเป็นสำคัญ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจที่มีสมรรถภาพสูง ประกอบด้วยคุณลักษณะความสามารถส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2. การปราบปรามอาชญากรรม (Crime Repression) นับเป็นหน้าที่หลักอันสำคัญยิ่งของตำรวจในการรณรงค์ปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งจะส่งผลสนองต่อการควบคุมหรือขจัดปัจจัยต่าง ๆ อันเป็นภัยต่อสังคมไว้ก่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยฉับพลัน

3. การสืบสวนดำเนินคดีผู้กระทำความผิด (Apprehension of Offenders) เป็นมาตรการปราบปรามหลังจากการกระทำผิดได้เกิดขึ้นแล้ว การสืบสวนสอบสวนหลังจากการจับกุมผู้กระทำความผิดได้โดยฉับพลัน ทันด่วนยอมเป็นการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดให้ตระหนักถึงความสูญเสียที่ได้รับจากการประกอบอาชญากรรม โดยทันที การจับกุมและดำเนินคดีผู้กระทำความผิดจะต้องยึดถือปฏิบัติตามกฎหมาย และมีประจักษ์พยานหลักฐาน ยืนยันเป็นที่แน่ชัดทั้งในด้านข้อเท็จจริงที่มีอยู่จริง รักษาความเที่ยงธรรมและความบริสุทธิ์ใจ การจับกุมผู้กระทำความผิดที่ถูกต้องตามความเป็นจริงจะมีผลอย่างดียิ่งในด้านการปราบปรามอาชญากรรมและการกำหนดมาตรการฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิดให้กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีภายหลังจากการพ้นโทษไปแล้ว

4. การค้นหาทรัพย์สินสูญหาย (Recovery of Property) หรือทรัพย์สินที่ได้ถูกโจรกรรมไปแล้ว ให้ได้กลับคืนโดยเร็วมีผลในด้านลดความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม และเป็นการยับยั้งผู้แสวงหาประโยชน์จากความเดือดร้อนของผู้อื่น รวมตลอดถึงการกำหนดมาตรการควบคุมโรงจํานําหรือขจัดแหล่งรับซื้อของโจรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสีย หรือตัดโอกาสช่องทางแห่งโจรกรรมทรัพย์สินอย่างใกล้ชิดกวัดกันยิ่งขึ้น

5. การรักษาระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับอาชญากรรม (Regulation of Criminal) ได้แก่ การควบคุมการจราจรและควบคุมกิจการสาธารณะสุข การจัดสวัสดิการต่าง ๆ แก่ประชาชน การจัดควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยของฝูงชน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความผาสุกของชุมชน

6. การจัดสรรบริการแก่ประชาชน (Provision of Service) ในฐานะผู้ให้บริการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ประชาชนทั่วไปที่สอดคล้องกับหลักการจัดบริการของตำรวจแก่งสังคม เช่น การจัดบริการข่าวสาร การแจ้งบอกถนนหนทาง ให้คำแนะนำช่วยเหลือประชาชน การควบคุมการเลือกตั้ง เป็นต้น

7. การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (Protection of Individual Freedom) ปกป้องพิทักษ์ประชาชนให้สามารถประกอบอาชีพได้โดยไม่ถูกรบกวนหรือกีดขวางจากเหล่ามิชชันนารีแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจยังมีการปฏิบัติงานคุ้มครองปัจเจกชนมิให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลแทรกแซงต่อการดำรงชีวิตปกติประจำวัน ตามหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและปณิญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

8. การปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ (Different Kind of Function) หน้าที่ในประการอื่นของตำรวจ ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่พิเศษอื่น ๆ นอกเหนือหน้าที่ปกติดังกล่าวมาแล้ว เช่น การปฏิบัติหน้าที่ควบคุมหรือปราบปรามผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลอันชอบด้วยวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ การอารักขา คุ้มครองบุคคลสำคัญ การจัดกำลังตำรวจรักษาและป้องกันขับไล่ต่อสู้ข้าศึกศัตรูที่บุกรุกอธิปไตยของชาติบ้านเมือง เป็นต้น

กฎหมายควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

บทบัญญัติของกฎหมายที่ควบคุมลักษณะการพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มี 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ดังที่ได้กล่าวไว้ตอนต้น เรื่องความเป็นมาของกฎหมายอาวุธปืนในประเทศไทยเกี่ยวกับการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กล่าวคือ

บทบัญญัติตามมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 เป็นบทบัญญัติควบคุมการพกพาอาวุธปืนสำหรับประชาชน โดยเป็นหลักการต้องห้ามมิให้พกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ เว้นแต่ ในกรณีดังต่อไปนี้

1. มีใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว
2. มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีอาวุธปืนติดตัว

การพกพาอาวุธปืน หมายถึงการนำอาวุธปืนเคลื่อนที่ไปด้วย และผู้ที่พาอาวุธปืนไปสามารถหยิบฉวยอาวุธปืนมาใช้ได้ ไม่จำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดไว้กับตัวเท่านั้น (Ritthithit, 1995)

อาวุธปืนที่พาไปนั้น หมายถึงอาวุธปืนตามความหมายที่บัญญัติตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ นี้ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นอาวุธปืนชนิดใด หรือเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือเป็นอาวุธปืนที่ใช้องไม้ได้ ปืนไม่มีกระสุน หรืออาวุธปืนไม่ร้ายแรง การพาไปโดยไม่ได้รับอนุญาต ก็เป็นความผิด ซึ่งในกรณีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ บทบัญญัติที่ควบคุมการพกพาอาวุธปืนของประชาชนทั่วไปนั้น

จะไม่นำมาบังคับใช้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่มาตรา 8 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ได้บัญญัติไว้ดังกล่าว เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การพกพาอาวุธปืนระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ก็เพื่อการระงับเหตุร้าย ป้องกันภัยอันตรายแก่ประชาชน จึงเป็นกรณีที่สามารถพกพาอาวุธปืนได้

อย่างไรก็ตาม ในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจสำหรับการปฏิบัติหน้าที่นั้น ต้องปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ในเรื่องการพกพาอาวุธปืน เล่ม 2 ตอน 1 ประเภทบริหาร ลักษณะที่ 22 การแต่งเครื่องแบบ บทที่ 13 การพกพาอาวุธปืน จึงไม่อาจเรียกได้ว่า พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายที่ควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่มีบทบัญญัติที่อนุญาตให้เจ้าพนักงานทหารตำรวจ รวมถึงเจ้าพนักงานอื่น เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานและมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และต้องอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่พกพาอาวุธปืนในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่นั้น ต้องปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี เช่น ข้อ 6 ข้าราชการตำรวจที่มีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืน คิดตัวไปเพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่ว่าอาวุธปืนนั้นจะเป็นอาวุธปืนส่วนตัวหรือของทางราชการ จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่าขึ้นไปก่อน การอนุญาตดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือตามแบบแนบท้ายระเบียบนี้ โดยมอบให้กับผู้รับอนุญาตนำพาคิดตัวไป การอนุญาตให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ผู้อนุญาตว่าควรจะให้พกภายในกำหนดกี่วัน แต่ทั้งนี้ การอนุญาตครั้งหนึ่งจะต้องไม่เกิน 6 เดือน สำหรับตำรวจผู้มีอำนาจอนุญาตดังกล่าวมาแล้ว และตำรวจชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการและมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนคิดตัวไปด้วย ถือว่าอยู่ในภาวะรู้ควมผิดชอบเป็นอย่างดีแล้ว ไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เว้นแต่ให้นำบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วย

ปัญหาข้อกฎหมายที่เป็นประเด็นในการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่อันทำให้สามารถพาอาวุธปืนคิดตัวได้ตามมาตรา 8 ทวิ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 หมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานที่และช่วงเวลาใดนั้น ไม่พบหลักกฎหมายที่กำหนดชัดเจน มีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16) ดังกล่าวข้างต้น ที่วางหลักว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหมายถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะให้ความเห็นและทัศนะในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้แก่ สาขากฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กฎหมายปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน เจ้าหน้าที่

กระทรวงมหาดไทย ทนายความ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 17 คน ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะคัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่ปฏิบัติงาน มีความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาการ ที่เกี่ยวข้องมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อให้สามารถเข้าใจประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพาดูรูปีนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปประมวลผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Guideline) ซึ่งผ่านการตรวจรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดลักษณะประเด็น ได้แก่ กฎหมายที่ควบคุมการพาดูรูปีนในประเทศไทย มาตรการเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในการควบคุมการมีและใช้อาวุธปืน และการพกพาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความชอบและเหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการพาดูรูปีน และแนวทางการควบคุมการพาดูรูปีนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เหมาะสม 3) ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการควบคุมการพาดูรูปีนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง โดยในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานติดต่อขอเข้าสัมภาษณ์ ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย และข้อคำถามสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ในการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสนทนาระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ พร้อมทั้งจดบันทึกข้อความสำคัญด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจะทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้วิธีการสามเส้าด้านข้อมูล (Triangulation) ศึกษาข้อมูลเรื่องเดียวกันนั้น จากการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการพาดูรูปีนในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน และเชื่อถือได้ของข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าสามารถนำมาวิเคราะห์ และตอบปัญหาของการวิจัยได้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาข้อกฎหมายในการควบคุมการพาดูรูปีนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายหลักที่บังคับใช้เกี่ยวกับอาวุธปืนของประเทศไทย ประกอบการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า กฎหมายที่ควบคุมพฤติการณ์ในการใช้อาวุธปืน กรณีการพาดูรูปีนคดีนั้น ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490

มาตรา 8 ทวิ เป็นบทบัญญัติห้ามการพาอาวุธปืนติดตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วนตามสมควรแก่พฤติการณ์ แต่ไม่ใช่บังคับแก่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่จึงสามารถพาอาวุธปืนติดตัวได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต ภายใต้การปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ในเรื่องการพกพาอาวุธปืน ไม่ว่าจะเป็นปืนส่วนตัว หรือปืนของทางราชการ โดยการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่า เว้นแต่ตำรวจชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการและมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัวไปด้วย ตามระเบียบการตำรวจนี้ให้ถือว่าเป็นผู้ที่อยู่ในภาวะรู้ควรสมควรเป็นอย่างดีแล้ว จึงไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เพียงแต่จะต้องมีบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วยเนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นฝ่ายปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นการกระทำของฝ่ายปกครอง ในบริบทของกฎหมาย (Panpaen, et al., 2020, p.26)

จากการทบทวนหลักการทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้แทนของรัฐ ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การสืบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด การที่จะใช้อาวุธปืนเป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นการสอดคล้องกับการกิจ แต่เมื่อไม่ได้เป็นการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหลายอื่นเพื่อประโยชน์ของประชาชน การออกนอกพื้นที่หรือเป็นเวลานานนอกเหนือจากเวลาราชการ โดยไม่ได้มีความมุ่งหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่แล้ว การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพกพาอาวุธปืนติดตัว ไม่ว่าจะเป็นสวมเครื่องแบบหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่มีหลักการและเหตุผลทางกฎหมายที่จะเป็นข้อสนับสนุนได้เลย จึงเป็นการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นความผิดฐานพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต

จากปัญหาข้อกฎหมายในการควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย เห็นได้ว่าไม่มีบทกฎหมายที่ชัดเจนในการกำหนดให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการพกพาอาวุธปืนอย่างไร ช่วงเวลาใด อาศัยเพียงข้อยกเว้นของพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ในการควบคุมการพกพาอาวุธปืนที่ไม่ใช่บังคับกับการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ทหารตำรวจ แต่กลับมีหลักกฎหมายและการตีความจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตลอดเวลาและทั่วราชอาณาจักร

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการควบคุมการมีและใช้ การพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีบทบัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่ไม่ได้อยู่ระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ที่เรียกว่า off-duty จะมีบทบัญญัติชัดเจนเป็นกฎหมายกลาง หรือกฎหมายของรัฐ หรือของหน่วยงานจะบัญญัติว่าจะให้อำนาจพกพาอาวุธปืนได้หรือไม่ และต้องมีใบอนุญาตพกปืนประกอบเงื่อนไขเรื่องความสามารถในการใช้อาวุธปืน สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ

ประกอบการพิจารณาอนุญาตด้วย แต่เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกรณีการควบคุมการมีและใช้ แต่จากการศึกษากรณีประเทศญี่ปุ่น เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีวัฒนธรรมในการพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ หากจะใช้อาวุธปืนจะมีความเข้มงวดเกี่ยวกับการอนุญาต และประเทศญี่ปุ่นเองก็ไม่มีประเด็นปัญหาเรื่องความชอบด้วยกฎหมายในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เมื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายตามที่ได้นำเสนอในข้อที่ (1) มาตรการและแนวทางการควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทยควรมีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายไทย ที่กำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ครอบคลุมเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจน หากมีเจตนารมณ์ให้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยตลอดเวลา 24 ชั่วโมง และทั่วราชอาณาจักร ต้องมีบัญญัติในด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจน เพื่อให้เป็นหลักประกันการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ สิ่งใดเป็นหน้าที่ หรือสิ่งใดต้องห้ามกระทำ และเมื่อบทบัญญัติของกฎหมายมีความชัดเจนแล้ว ในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพกพาอาวุธปืน แม้ในการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม ก็ต้องมีการควบคุมโดยเอกสารการอนุญาตรายบุคคลที่เข้มงวด อาจเป็นการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา หรือจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อประโยชน์แก่ตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง แบบแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการควบคุมดูแลโดยนโยบายของหน่วยงาน และการกำกับดูแลโดยผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะตัดสินว่า เจ้าหน้าที่คนใดมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ในการตัดสินใจใช้อาวุธปืนได้ จึงจะได้รับอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนติดตัว

มาตรการทางกฎหมายควรมีความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละหน่วย หากไม่มีหน้าที่โดยตรงในการสืบสวน สอบสวน ป้องกันปราบปราม จับกุม หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ระดับสิทธิและการคุ้มครองในการมีและใช้อาวุธปืน การพกพาอาวุธปืนก็ไม่มีผลจำเป็นต่องานในหน้าที่รับผิดชอบ ไม่มีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจรายนั้นจะพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หากจะมีการพกพาอาวุธปืน ก็จะเป็นเหตุผลความจำเป็นในทางส่วนตัว เหมือนกับประชาชนทั่วไป ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาวุธปืน คือ พระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ

2. แนวทางการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

มาตรการในการควบคุมการมีและใช้อาวุธปืนในส่วน of เจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครอง ควรมีมาตรการที่ต่างจากประชาชนทั่วไป เนื่องจากในการขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนส่วนบุคคล ต้องมีการตรวจสอบความประพฤติ เหตุผลและความจำเป็นประกอบการขออนุญาต ซึ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครอง เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมมีการตรวจสอบความประพฤติอย่างเข้มงวดจากผู้บังคับบัญชา

เป็นการตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมในเบื้องต้นแล้ว และเหตุผลความจำเป็นในการมีและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองย่อมมากกว่าประชาชน และมีแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมดังนี้

1) ควรมีการติดกล้องประจำกายเพื่อบันทึกภาพและเสียงขณะปฏิบัติหน้าที่ การให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย สืบสวนสอบสวน ป้องกันปราบปราม การจับกุม เมื่อมีการพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว ควรมีการติดกล้องประจำกาย เพื่อเป็นการบันทึกภาพและเสียง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เผชิญ ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับปัจจุบัน ที่มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 บัญญัติหลักการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการควบคุมตัวผู้อื่น ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะจับกุมและควบคุม จนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวน หรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจติดกล้องประจำกายขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย สามารถเป็นการตรวจสอบเหตุการณ์ขณะปฏิบัติหน้าที่ได้ ลดเรื่องร้องเรียน และเป็นการคุ้มครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทางหนึ่งว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น มีความชอบด้วยกฎหมาย

2) มีการฝึกอบรมด้านยุทธวิธีในการใช้อาวุธปืน การทบทวนเพื่อความชำนาญในการใช้อาวุธปืนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ นอกจากการพัฒนาของเทคโนโลยี อาวุธยุทโธปกรณ์แล้ว ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนก็มีความจำเป็นต้องฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้อาวุธปืนของตำรวจ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความจำเป็นต้องใช้อาวุธปืนให้มีความชำนาญ สามารถช่วยชีวิตตนเองเพื่อนร่วมงาน และประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจใช้ปืนยังภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ก็เป็นความจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝนเช่นกัน เพื่อการตัดสินใจที่แม่นยำและชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งต้องมีการตรวจสอบอาวุธปืนประจำกายของตำรวจแต่ละนายว่า พร้อมสำหรับการใช้งานจริงหรือไม่

3) มีการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว ยังต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ซึ่งใกล้ชิดและสามารถตรวจสอบ ควบคุม ดูแลจากประวัติการทำงาน ความประพฤติ พฤติกรรม การตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ ตลอดจนความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ มิให้มีการนำอาวุธปืนไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แล้วเกิดผลร้ายเสียหายแก่ประชาชน หน่วยงาน และเกิดผลร้ายกับเจ้าหน้าที่นายนั้นเอง

4) เพิ่มขึ้นตอนการตรวจสอบประวัติต่าง ๆ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้อาวุธปืนเป็นอาวุธประจำกาย เช่น ด้านสุขภาพ การรักษา สภาพจิตใจ การควบคุมอารมณ์และการตัดสินใจ ประวัติการใช้อาวุธปืนและพฤติกรรม ความเสี่ยงที่จะนำอาวุธปืนไปใช้แล้วก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นการพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนให้เข้ารับหน้าที่

5) ควรมีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ชัดเจนกว่าปัจจุบัน กล่าวคือ การที่กำหนดขอบอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ไว้กว้างตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนปราบปรามการกระทำความผิด ซึ่งเป็นหน้าที่ทั่วไป แต่การที่ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบภายในที่ชัดเจน เกี่ยวกับชั่วโมงการทำงาน พื้นที่ในการปฏิบัติงาน ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรับผิดชอบที่กว้างไม่มีขอบอำนาจที่ชัดเจน ควรมีการกำหนดระยะเวลาทำงานที่ชัดเจน หากเป็นช่วงนอกเวลาทำการ ก็ไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพกพาอาวุธปืน ในขณะเดียวกัน หากเป็นกรณีปฏิบัติหน้าที่ ต้องพกพาอาวุธปืนด้วยนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายควรมีกล้องคิดประจำกาย เพื่อเป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เผชิญ ยังเป็นหลักฐานยืนยันการกระทำที่ชอบของเจ้าหน้าที่ด้วย หากมีการใช้อาวุธปืนในการระงับเหตุปราบปรามคนร้าย ก็จะเป็นหลักฐานยืนยันสถานการณ์ความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องใช้อาวุธปืนในการระงับเหตุ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาข้อกฎหมายในการควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศไทย เปรียบเทียบจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายที่กำกับควบคุมการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจตาม พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ในเรื่องการพกพาอาวุธปืน มีความชัดเจนตามตัวบทกฎหมาย ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน สอบสวน ปราบปราม จับกุม จึงสามารถพกพาอาวุธปืนติดตัวได้โดยชอบด้วยกฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต ภายใต้การปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี ในเรื่องการพกพาอาวุธปืน ไม่ว่าจะเป็นปืนส่วนตัว หรือปืนของทางราชการ โดยการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาชั้นสารวัตร สารวัตรใหญ่ หรือตำแหน่งเทียบเท่า เว้นแต่ตำรวจชั้นร้อยตำรวจเอกขึ้นไป ถ้าจะต้องปฏิบัติราชการและมีความจำเป็นต้องพกพาอาวุธปืนติดตัวไปด้วย ตามระเบียบการตำรวจนี้ให้ถือว่าเป็นผู้ที่อยู่ในภาวะรู้ควรสมควรเป็นอย่างดีแล้ว จึงไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด เพียงแต่จะต้องมีบัตรประจำตัวติดตัวไปด้วย

แต่ประเด็นปัญหาคือ ในกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เช่น เวลาที่ออกเฝ้าประจำการแล้ว หรือการใช้ชีวิตประจำวันที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ กรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถพกพาอาวุธปืนได้หรือไม่ ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทั้งการรวบรวมศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย ประกอบทัศนคติของนักกฎหมายสาขาต่าง ๆ ปรากฏข้อค้นพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นฝ่ายปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นการกระทำของฝ่ายปกครอง

ในบริบทของกฎหมาย แต่หากมิได้อยู่ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นอื่นใดที่จะอ้างอิงให้การพกพาอาวุธปืนเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเกิดจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากไม่มีกฎหมายฉบับใดที่มีบทบัญญัติ หรือการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพกพาอาวุธปืนได้ มีเพียงบทกวีในพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ที่บัญญัติว่า มาตรการควบคุมการพกพาอาวุธปืนตามมาตรา 8 ทวินั้นที่ไม่ใช่บังคับกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ก็ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เจ้าหน้าที่อาศัยเป็นหลักอ้างอิงความชอบด้วยกฎหมายของการพกพาอาวุธปืน การที่ไม่มีบทกฎหมายที่ชัดเจนส่งผลมาถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจในหน่วยงานต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ไม่มีหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามบัญญัติพระราชกฤษฎีกาการแบ่งหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เช่น โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงพยาบาลตำรวจ กองบัญชาการศึกษาศึกษา เป็นต้น เกิดความไม่ชัดเจนจนเป็นประเด็นปัญหาว่า ข้าราชการตำรวจที่สังกัดหน่วยงานดังกล่าว จะสามารถพกพาอาวุธปืนได้หรือไม่ เพราะหากพิจารณาตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนแล้ว ประกอบเหตุผลทางหลักกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับการใช้อำนาจอรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะฝ่ายปกครองปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย หากมิใช่หน้าที่ดังกล่าว ก็ไม่มีสิทธิที่จะพกพาอาวุธปืนแต่อย่างใด

2. แนวทางการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

จากผลการศึกษาวิจัยที่พบว่า ไม่มีกฎหมายฉบับใดที่มีบทบัญญัติ หรือการอนุญาตที่ชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจพกพาอาวุธปืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Prangthong (2006) ที่เห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนเกี่ยวกับการใช้บังคับอาวุธปืนของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายควรต้องมีความชัดเจนจากที่มีในปัจจุบัน ดังนั้น จากการที่ไม่มีบทกฎหมายที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะพกพาอาวุธปืนจึงต้องเป็นไปเพื่อการใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะสวมเครื่องแบบ หรือนอกเครื่องแบบก็ตาม ก็ต้องอยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน สอบสวนปราบปราม จับกุม พกพาได้โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต ภายใต้การปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ในเรื่องการพกพาอาวุธปืน การพกพาใส่ซองปืนเหน็บที่เอวให้ดูเรียบร้อยปลอดภัย และพกพาซุกซ่อนมิดชิด หากไม่ได้สวมเครื่องแบบตำรวจ ในกรณีที่ไม่ได้อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ราชการการพกพาอาวุธปืนต้องบังคับภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยการพกพาอาวุธปืนในฐานะประชาชนทั่วไป คือต้องเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนเท่านั้น

มาตรการในการควบคุมการมีและใช้อาวุธปืนในส่วน of เจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองควรมีมาตรการที่ต่างจากประชาชนทั่วไป เนื่องจากในการขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืนส่วนบุคคล

ต้องมีการตรวจสอบความประพฤติ เหตุผลและความจำเป็นประกอบการขออนุญาต ซึ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครอง เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ย่อมมีการตรวจสอบความประพฤติอย่างเข้มงวดจากผู้บังคับบัญชา เป็นการตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมในเบื้องต้นแล้ว และเหตุผลความจำเป็นในการมีและใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองย่อมมากกว่าประชาชน

สำหรับแนวทางอื่น ๆ ดังที่ได้นำเสนอไว้ในผลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องติดกล้องประจำกาย (Body Camera) เมื่อปฏิบัติหน้าที่ เพื่อบันทึกภาพและเสียงขณะปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकลดสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 ซึ่งบัญญัติหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้อื่น ว่าต้องมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังต้องมีการฝึกฝนทบทวนยุทธวิธีการใช้อาวุธปืนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีความชำนาญ เกิดความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการทบทวนอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ให้มีความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ละหน่วย หากไม่มีหน้าที่โดยตรงในการสืบสวน สอบสวน ป้องกันปราบปราม จับกุม หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ระดับสิทธิและการคุ้มครองในการมีและใช้อาวุธปืน การพกพาอาวุธปืนก็ไม่มี ความจำเป็นต่องานในหน้าที่รับผิดชอบ ไม่มีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจรายนั้นจะพกพาอาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงมหาดไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงผู้รักษาการตามกฎหมาย ควรเสนอเรื่องเพื่อให้มีการทบทวนแก้ไขกฎหมายควบคุมอาวุธปืนในประเทศไทยให้มีความทันสมัยตามที่กฎหมายควบคุมอาวุธปืนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยผู้บังคับบัญชาควรใช้มาตรการทางวินัยในการควบคุมการมีและใช้การพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มิให้มีการนำอาวุธปืนไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แล้วเกิดผลร้ายเสียหายแก่ประชาชน หน่วยงาน และเกิดผลร้ายกับเจ้าหน้าที่นั้นๆ

2. ทุกหน่วยปฏิบัติการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรให้มีการฝึกฝนทักษะการใช้อาวุธปืนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความชำนาญในการใช้อาวุธปืนอย่างต่อเนื่องและเสริมสร้างความมั่นใจในการใช้อาวุธปืนของตำรวจสำหรับการทำงานจริง นอกจากนี้จะช่วยสร้างความพร้อมและกระตุ้นจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญ รอบคอบ และ เฉียบคม ที่สำคัญเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทักษะให้การป้องกันตัว

ต่อสู้กับคนร้ายให้มากยิ่งขึ้น หากมีการระงับเหตุร้าย ต้องปะทะกับคนร้าย จะสามารถสร้างความคุ้นเคยในการใช้ปืนให้เป็นและถูกวิธีเพื่อป้องกันเหตุให้กับประชาชน สร้างความมั่นใจแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพในการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In-Dept Interview) ซึ่งอาจจะท่อนมุมมองที่ไม่ครอบคลุมต่อปัญหาข้อกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่ขอบด้วยกฎหมายในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจนกระทั่งการวิจัยในครั้งนี้ต่อไปควรมีเก็บข้อมูลจากภาคประชาชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนมีความใกล้ชิดซึ่งกันและกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น ความคิดเห็นและทัศนคติของประชาชนต่อปัญหาและแนวทางการปฏิบัติในการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจมีความแตกต่างจากนักวิชาการสาขาต่าง ๆ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้าน การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มประชาชนจะส่งผลให้การวิเคราะห์งานวิจัยมีข้อค้นพบที่หลากหลายและครอบคลุมกับปัญหาการพกพาอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Eakkanthanakorn, B. (2014). *The Problems of Carrying Firearms in Thailand*. Retrieved August 17, 2022 from <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/3098>. (In Thai).
- Kaewto, N. (2017). *Can Police Really Carry Guns Everywhere?*. Retrieved July 30, 2022, from <https://www.thairath.co.th/news/941653>. (In Thai).
- Netthat, L. (2020). *Firearm Control Laws and Weapons Offenses in Singapore*. Retrieved August 1, 2022, from https://www.lawforasean.krisdika.go.th/File/files/2Article_%20สิงคโปร์_2.pdf. (In Thai).
- Noito, W. (2013). *Legal Measure to Control Possession and Use of Firearm Under Firearms, Ammunition, Explosive, And Imitation Firearm Act B.E. 2490 (1947)*. Master thesis, Dhurakij Pundit University, Bangkok. (In Thai).
- Panpaen, S., et al. (2020). *Administrative Law of Examination Manual*. (14th ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai).
- Prangthong, I. (2006). *Scope and Standards for the Use of Firearms by Officials with Law Enforcement*. Master thesis, Dhurakij Pundit University, Bangkok. (In Thai).
- Ritthithit, W. (1995). Disclosing the Facts in Criminal Cases. *Dunlaphaha: Journal the Court of Justice*, 42(3), 70 - 93. (In Thai).
